

۲۰۱۶/۰۴/۱۱

پوهندوی آصف بهاند

احمد ولي اخکزی او د کوچنیانو ادب

۱

د کوچنیانو ادبیات تاریخي پس منظر، اوسنی حالت

څلورويشتمه برخه

د ماشومانو او کوچنیانو د پالنې او روزنې له پاره او د هغوی د ادبیاتو له پاره، هغسي چې بنیایي کار نه دی شوی؛ خو اوس چې کوم کارونه او هڅې د ځینو اشخاصو او غیر دولتي آرسونو له لوري روانې دي، زموږ د ټولني ستونزو، د پرمختګ څرنگوالي او شرایطو ته په کتو سره یې زه داسې ارزوم چې په ښه او مثبت لوري روانې دي او له تمې نه لا زیات کارونه د تر سره کېدو په حال کې دي. ښې بیلګې یې د کوچنیانو د ادبیاتو په څیړنیزه او تخلیقي برخه کې لیدل کېږي، په بیلابیلو ویبپاڼو کې چاپیږي، خو تر ټولو ښې پټې یې دا دي:

– «پل» ویبپاڼه، (<http://pal.taand.com>)

– د ماشوم د ادبیاتو کور فیسبوک پاڼه،

<https://www.facebook.com/-/خانه-ادبیات-کودک-د-ماشوم-د-ادبیاتو-کور-1474829949511421/?fref=ts>

په دې ورستیو کې د «د ختیزې سیمې د لیکوالو او ژورنالستانو ټولنه» ټولني له خوا د گڼ شمیر لیکوالو او فرهنگیانو په گډون «د ماشوم د ادبیاتو جشن» تر سر لیک لاندې د یو سیمینار جوړیدل یې بله ښه بیلګه کیدای شي. دغه راز په ځینو ویبپاڼو کې د نورو خبرې او فرهنگي مطالبو تر څنګ، د ماشومانو او کوچنیانو کرکې هم پرانستل شوي چې هلته د کوچنیانو له پاره کتابونه، د کوچنیانو د ادبیاتو او کارونو په باب څرنیزې مقالې او د کوچنیانو له خوا یا د کوچنیانو له پاره لیکل شوي شعرونه او کیسې آنلاین کېږي، لکه د لږ او بر ویبپاڼې د «د ماشوم نړۍ» برخه:

http://larawbar.net/category/c_25

د کوچنیانو د ادبیاتو تخلیقي برخې ته که پام وشي، لیدل کېږي چې په دې برخه کې په ډیر لنډ وخت کې گڼ شمیر نوي قلموال را پیدا شوي دي چې د کوچنیانو له پاره یې شعرونه، داستانونه تخلیق کړي دي او یا یې له نورو ژبو د ماشومانو او کوچنیانو له پاره یو څه را ژباړلي دي.

د هغو لیکوالو او قلموالو په ډله کې چې له څه مودې نه را په دې خوا یې کوچنیانو او د هغو ادبیاتو ته پام ور اړولی دی، یو هم پیاوړی او نه ستړی کیدونکی فرهنگي احمد ولي اخکزی دی. د احمد ولي اخکزی نوم، د ده د تر سره کړو فرهنگي کارونو په وجه، هر افغان باید اوریدلی وي او لږ قلموال به وي چې د ده له فرهنگي کارونو څخه یې استفاده نه وي کړې. د قاموسونه دات کام (qamosoona.com) په اوریدو سره د هر افغان په ذهن کې د احمد ولي اخکزی نوم او تر سره کړي فرهنگي کارونه تداعي کېږي، د هر پښتو لغات پوښتنه که څوک کوي او مانا یې غواړي، نو وایي: قاموسونه دات کام ته دې سر ور ښکاره کړی که نه او قاموسونه دات کام د احمد ولي اخکزی د نه ستړو کیدونکو هلو ځلو له برکته نن ورځ د ټولو لوستونکو په خدمت کې دی.

د پاڼو شمیره: له 1 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکني د لیکنيزې ښې پاروالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ

زه دلته نه غواړم چې د احمد ولي اخکزي پر ټولو تر سره شوو فرهنگي کارونو باندې خبرې او بحث وکړم او يا د ده قاموسونو آنلاين پروژې باندې نقد او څيړنه وکړم، دا ځانته اوږد بحث او څيړنه غواړي. زه په اوسني بحث کې يوازې د احمد ولي اخکزي پر هغو فعاليتونو رڼا اچوم چې ده د کوچنيانو د ادبياتو په برخه کې کړي دي، د همدې له پاره مخکې له هر څه، د ده د پيژندنې په باب:

کله مې چې د دې مقالې عمومي جوړښت په باب فکر وکړ، د احمد ولي اخکزي د بيوگرافي او ځينو نورو اړينو مالوماتو په فکر کې شوم. ما سوچ وکړ که لومړی لاس مواد پيدا کړای شم بڼه به وي، نو مې د ۲۰۱۶ کال د اپريل په پنځمه نيټه د احمد ولي اخکزي په پته دا ليک ور وليږه:

بناغلي احمد ولي اخکزی سلامونه او درناوی مې ومنه!
ستاسو فرهنگي کارونه نن سبا لکه لمر داسې روښانه دي او د ډيرو افغانانو د لارې د ډيوې په توگه کار ور نه اخيستل کيږي، په تيره ستاسو د قاموسونو له غنيمت او گټورې پروژې نه.
څو ځلي مې له استاد هوتک سره د خبرو په لړ کې ياد کړي او اوس ځان نيکمرغه گڼم چې مخامخ يو څه تاسو بزرگوار ته ليکم.

تاسو خبر ياست چې د کوچنيانو ادبياتو له پاره ما پخوا هم کار کړی دی او اوس هم په دې برخه کې پر تازه چاپيدونکو موادو او ليکوالو باندې کار او څيړه کوم، ستاسو فرهنگي کارونه هر يو په خپل وار سره زما له پاره د قدر وړ دي، خو سمدستي زه غواړم ستاسو د هغو کارونو په باب څه وليکم چې له نيکه مرغه تاسو د کوچنيانو د ادبياتو په برخه کې کړي دي. که مهرباني وکړئ را ته و وايست چې:
- د کوچنيانو له پاره مو څومره تخليق او ژباړې کړي دي، انگيزه يې څه وه او له کوم وخته مو د کوچنيانو له پاره تخليق او ژباړه پيل کړي ده؟

- د کوچنيانو له پاره ستاسو ليکلي او ژباړلي مواد په کوم آدرس کې چاپ يا آنلاين شوي دي؟
- زما د مقالو د غنا په خاطر که خپله يوه لنډه بيوگرافي هم را وليږئ، زما ليکنه او يادداشتونه به د لوستونکو له پاره لا جالب او غنيمت وي.
ستاسو د لا برياليتوب په هيله
پوهندوی آصف بهاند

بناغلي احمد ولي اخکزي په هماغې ورځې زما د ليک په ځواب کې داسې را ته وليکل:

«محترم او قدرمن بناغلي بهاند صاحبه!
و عليكم سلام،

تاسو او ستاسو درني کورنۍ او دوستانو ته سلامونه او نيکي هيلي وړاندي کوم.
ستاسو له مهربانيو او پېرزوينو ډک پيغام څخه يوه نړۍ مننه. صرف دا به و وایم چې الله دې ما په رشتيا هغسي جوړ کړي، لکه څنگه چې تاسو زما په هکله فکر کوئ.

د پاڼو شميره: له 2 تر 3

افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړيکه ټينگه کړئ maqalat@afghan-german.de
يادونه: دليکنې د ليکنيزې بڼې پازوالي د ليکوال په غاړه ده، هيله من يو خپله ليکنه له راليرلو مخکې په ځير و لولئ

زه په آلمان کې ژوند کوم او الله په درو ماشومانو نازولی يم چې عمر و نه يې شپږ، څلور او يونيم کالونه دي. دا چې په مجموع کې د ماشومانو سره زښته زياته مينه لرم، نو مې هيله دا ده چې د ماشومانو له پاره په پښتو کې ليکل سوي ادبيات پر انټرنټ وړاندې کړل سي. داسې چې هر مور او پلار يې په آسانۍ سره په خپل موبايل تليفون او انټرنټ لرونکو نورو آلو کې خپلو ماشومانو ته و ويلای سي، چې دغه ماشومان له کوچنيوالي څخه لا د پښتو سره اړيکه او تماس پيدا کړي. زما په فکر د يوې ژبې د ژوندي پاته کېدو له پاره دا ډېره مهمه ده چې يوه ژبه و خپلو ويونکو ته گتوره وي. تر دې بله لويه گټه به څه وي چې يوه ژبه ناني زړگيان د ښکلو اشعارو او کيسو په مرسته وروزي، هم يې ساعت ورتېر کړي او هم ورته ښوونه وکړي .

د مسافرو ستړی ژوند دی، چې څوک د خپل اولاد له پاره هومره وخت نه سي موندلای، لکه چې اړتيا يې وي، خو زه بيا هم کوښښ کوم چې هره شپه خپلو ماشومانو ته يو نکل وکړم. ما کوښښ وکړ چې د ماشومانو له پاره په پښتو انځورين کتابونه پيدا کړم، خو له بده مرغه چې بريالی نه سوم. حتی ساده متنونه مې هم پيدا نه کړلای سواي. حال دا چې په کتابخانه کې په آلماني ژبه په زرهاوو، يو تر بل ښکلي او گټور کتابونه موندل کېدلای سي.

همدا و چې اراده مې وکړه چې زه يوه انټرنټ پاڼه جوړه کړم چې هم په رغ کې او هم په انځور او متن کې، پکښې د بېل عمر لرونکو ماشومانو له پاره په پښتو ژبه مواد پراخه وي. د دې کار پېل مې تقريباً يو دوې درې مياشتې تر مخه وکړ او د کوچنۍ ټکۍ کام په نوم مې انټرنټ پاڼه جوړه کړه: (www.kochnai.com)؛

خو دا چې زه ورته يوازې يم او يو شمېر نورې وظيفې هم په غاړه لرم، نو لا تر اوسه نه يم توانېدلی چې د پانې جوړښت د ماشومانو د عمر پر کاتيگوريانو تنظيم او پکښې ږغيز او انځورين مواد زيات کړم.

زه ... د پښتو ادبياتو په ساحه کې ډېر بې تجربې يم، خو د پانې په جوړولو سره مې هيله دا ده چې دغه به د نورو ليکوالانو له پاره يو ډول پلېټ فارم وگرځي.

زه په آلمان کې رالوی سوي يم او يو صنف پښتو مې هم نه ده لوستې، او په خپله مې تر يوې اندازې د پښتو ليک او لوست زده کړی دی. له بده مرغه چې زه له افغانستان سره هم زياتې اړيکې نه لرم او له همدې کبله ستاسو او نورو ټولو درنو مشرانو څخه هيله او خواست کوم، چې د ماشومانو له پاره د موادو په راټولولو، د آنلاین کولو له پاره د ليکوالانو د اجازه تر لاسه کولو او ورته مواردو کې راسره کومک وکړئ او راته مشورې راکړئ.

ما او زما يو بل ملگری چې محمد نسيم صابر نوم يې، يو څه وخت تر مخه د گريم ورونو په ژباړه پېل وکړ، خو له بده مرغه چې کار مو ډېر ځنډنی دی او پکښې تر اوسه مو زيات پرمختگ نه دی کړی. ما په خپله يو څو نکلونه ليکلي چې بعضي يې آنلاین سوي، خو بعضي يې لا د آنلاین کېدو به انتظار دي. د ماشومانو له پاره دغه نکلونه او يو څو نظمونه تر اوسه چاپ سوي نه دي.

وبڅښکې چې پيغام زښت راڅخه اوږد سو او ښه به وي چې نور يې دلته رالڼد کړم.

ستاسو له مهربان پيغام څخه بيا يوه نړۍ مننه کوم او هيله ده چې د کوچنۍ ټکۍ کام په غني کولو کې راته خپلې مشورې او نکلونه راولېږئ.

ستاسو کشر ورور

احمدولي»

ما يې بيرته په خوا کې داسې ور ته وليکل:

دا چې دومره په بيره مو زما د ليک ځواب وليکه، ډيره مننه کوم.

زه فکر کوم چې مور په يوه کښتۍ کې سپاره يو، کولای شو يو بل ښه درک کړو او يو بل سره ښه مرسته وکړو. د دې له پاره چې زموږ وطنوال ستاسو د فرهنگي هڅو پر دې مهم اړخ هم خبر شي او کوچنيانو ته د لا ښې پاملرنې په موخه به زه سمدلاسه ستاسو پر هغو موادو يوه معلوماتي مقاله وليکم چې تاسو تر اوسه خپاره کړي دي او ما له بيلابيلو آدرسونو تر لاسه کړي دي.

او راغلو ستاسو نوې جوړې کړې ويبپاڼې کوچنۍ ټکۍ کام (kochnai.com) ته، له نوې ويبپاڼې سره مو نه يوازې دا چې موافق يم او تاييدوم يې، بلکې کولای شم تاسو سره خپلې تجربې او مشورې شريکي کړم. دا چې له پاره همدومره، تر بيا.

د لومړۍ برخې پای